

Montserrat Minobis

Segona edició

Beca en Comunicació audiovisual Montserrat Minobis

**Anàlisi de les bones pràctiques periodístiques dels mitjans
audiovisuals de servei públic a Espanya i Catalunya**

**Definició de les experiències periodístiques amb enfocament
feminista.**

Projecte realitzat per: Luisa del Carmen Martínez García
(Luisa.martinez@uab.cat)

Doctora en Comunicació Audiovisual

Professora Associada de la Facultat de Comunicació de la Universitat
Autònoma de Barcelona

Desembre 2023

Índex

1.Introducció.....	4
1.1. Objectiu general.....	4
1.2. Objectius específics.....	5
1.3. Preguntes d'investigació.....	6
2. Metodologia	7
2.1 Primera fase de l'anàlisi: anàlisi de contingut quantitatiu.....	7
2.2 Segona fase de l'anàlisi: entrevistes en profunditat.....	8
2.3 Mostra de l'estudi.....	9
2.3.1 Mostra de l'anàlisi de contingut temàtic.....	10
2.3.2 Mostra de les entrevistes semiestructurades.....	12
3.Resultats.....	13
3.1 Resultats de l'anàlisi de contingut quantitatiu.....	13
3.1.1 Resultats de l'anàlisi de contingut temàtic per events que generen agenda feminista (8 de març i 25 de novembre).....	17
3.1.2 Resultats de l' anàlisi de contingut dels episodis programats fora de les dates que generen agenda feminista.....	19
3.2 Resultats entrevistes semi-estructurades.....	21
3.2.1 Resultats de les entrevistes realitzades a persones amb càrrecs de responsabilitat sobre igualtat en les Corporacions.....	21
3.2.1.1 Funcions de les entitats.....	21
3.2.1.2 Servei públic, igualtat i perspectiva de gènere.....	24
3.2.1.3 Assoliments dels Corporacions sobre Igualtat.....	25

3.2.1.4 Formació del personal sobre igualtat.....	25
3.2.1.5 Pràctiques positives per promoure la igualtat.....	26
3.2.1.6 Avaluació de l'impacte en l'audiència	27
3.2.1.7 Col·laboració amb altres ens.....	29
3.2.1.8 Desafiaments sobre igualtat a les Corporacions.....	30
3.2.2 Entrevistes a directores dels programes.....	30
3.2.2.1 Context del programa.....	31
3.2.2.2 Definició de feminisme.....	31
3.2.2.3 Servei públic, igualtat i perspectiva de gènere.....	32
3.2.2.4 Formació del personal sobre igualtat.....	32
3.2.2.5 Pràctiques positives per a promoure l'igualtat	33
3.2.2.6 Avaluació de l'impacte en l'audiència.....	34
4.Conclusions.....	35
4.1 Pràctiques positives identificades per les directives.....	36
4.2 Pràctiques positives directores dels programes	37
5.Recomanacions basades en les pràctiques positives identificades...40	

1. Introducció

En les darreres dècades, la lluita per la igualtat de gènere s'ha convertit en un dels principals temes de l'agenda mundial. Els mitjans de comunicació, específicament el periodisme, haurien de ser agents de canvi i defensors dels drets humans.

Els mitjans han jugat un paper crucial en la promoció de la perspectiva de gènere (Gómez-Biedma, 2015) i en la denúncia de les desigualtats que enfronten les dones arreu del món. No obstant això, malgrat els avenços fets en aquest àmbit, encara queda molt per fer.

És important destacar que els mitjans de comunicació són un vehicle per desafiar els estereotips de gènere i les desigualtats, però també són utilitzats per perpetuar i justificar la discriminació i la violència contra les dones. Per tant, és fonamental que les polítiques públiques i el sector de l'àmbit comunicatiu, periodístic, es comprometin a utilitzar un enfocament feminista en les seves pràctiques.

La visibilització de les dones en els mitjans de comunicació és una estratègia per combatre la discriminació i la desigualtat de gènere a la societat. La presència de les dones en els mitjans pot influir en la construcció d'una imatge equilibrada i allunyada d'estereotips i prejudicis.

L'acadèmia ha produït més coneixement sobre la representació sexista i estereotipada de les dones en els mitjans de comunicació (pràctiques negatives) que sobre les formes en què el treball, per exemple, periodístic, pot ajudar a millorar els desequilibris de gènere (bones pràctiques).

1.1 Objectiu general

L'objectiu principal de la investigació és conèixer i analitzar les pràctiques periodístiques feministes presents en els continguts audiovisuals de no ficció (documental, magazín, programes d'entrevistes, etc.) que visualitzen i prioritzen els testimonis de les dones.

Es pretén identificar les característiques de les bones pràctiques periodístiques dels continguts dels ens públics d'Espanya (RTVE) i Catalunya (CCMA-3CAT), tant televisius com radiofònics, per definir una sèrie de recomanacions per a

professionals del sector interessats en produir continguts amb perspectiva de gènere, feminista.

En aquesta investigació es proposa analitzar les entitats audiovisuals públiques perquè interessa destacar la importància de la perspectiva feminista com una pràctica de servei públic.

El concepte de servei públic en els mitjans de comunicació es refereix a la responsabilitat social que aquests tenen per informar, educar i entretenir la societat en general. A Espanya, aquest concepte està vinculat a la idea que els mitjans de comunicació han d'estar al servei de la ciutadania, promovent valors democràtics i garantint l'accés a la informació veraç i plural.

1.2 Objectius específics

- 1.** Realitzar una revisió documental sobre la perspectiva feminista, la igualtat de gènere i la visualització de les dones en les corporacions audiovisuals públiques espanyoles i catalanes.
- 2.** Identificar en la programació dels ens públics espanyols (TVE1 i RNE) i catalans (TV3 i Catalunya Ràdio) els continguts de no ficció que es produeixen des d'una perspectiva feminista i que prioritzin la visualització de les dones en diferents àmbits de la societat.
- 3.** Conèixer les característiques específiques de les pràctiques periodístiques que es desenvolupen en la producció dels continguts audiovisuals de no ficció feministes.
- 4.** Entrevistar les persones involucrades en la producció dels continguts per conèixer la seva experiència i les possibles línies de treball a futur en matèria de perspectiva de gènere i feminisme en el periodisme. Aquesta fase de la investigació es complementarà amb entrevistes a les editores de gènere i/o directores de les unitats d'igualtat de RTVE i CCMA 3-CAT.
- 5.** A partir dels resultats obtinguts en l'anàlisi de les bones pràctiques audiovisuals periodístiques que exploren, impulsen i visualitzen el quefer de les dones en diferents àmbits de la societat, es pretén elaborar una sèrie de

recomanacions que ajudin a creadores i creadors audiovisuals a desenvolupar programes amb perspectiva feminista.

El feminisme en aquesta investigació s'entén com un moviment inclusiu que reconeix i lluita contra totes les formes d'opressió i discriminació de gènere. Com Butler (2007) afirma: "El feminisme no és una política de dones cap a les dones únicament. És una política de solidaritat entre les dones i els homes, i entre dones diverses" (p. 43).

El periodisme i el feminisme han tingut una estreta relació al llarg de la història. Les pràctiques periodístiques han estat un mitjà important per a la lluita per la igualtat de gènere, en donar veu a les dones i en qüestionar la discriminació i la violència que han enfrontat en diferents àmbits.

1.3 Preguntes d'investigació

P1. Com es poden definir les bones pràctiques periodístiques en relació a la inclusió i representació de les dones en els continguts de no ficció?

P2. Quines són les barreres i desafiaments que enfronten els mitjans de comunicació públics en la implementació de bones pràctiques periodístiques per garantir la igualtat de gènere en els continguts de no ficció?

P3. Quin és l'impacte de les bones pràctiques periodístiques en la qualitat i diversitat dels continguts de no ficció relacionats amb temes d'interès per a les dones?

P4. Com poden els mitjans de comunicació públics garantir una major participació i representació de dones experts i fonts en els continguts de no ficció?

P5. Quines estratègies de capacitació i sensibilització poden implementar els mitjans de comunicació públics per fomentar l'adopció de bones pràctiques periodístiques per promoure la igualtat de gènere en els continguts de no ficció?

2. Metodologia

La metodologia de la investigació és mixta, es van utilitzar eines quantitatives i qualitatives.

L'anàlisi de les pràctiques positives dels programes audiovisuals que es produeixen amb l'objectiu d'informar des d'una perspectiva feminista i que prioritza la visibilització de les dones en diferents àmbits de la societat es farà en dues fases:

1. **Primera fase:** es van identificar els programes audiovisuals i radiofònics de les cadenes principals dels ens públics de la corporació RTVE i CCMA-3CAT que prioritzen la visibilització de les dones des d'una perspectiva feminista. Un cop identificats es va fer una anàlisi de contingut quantitatiu, descriptiu, de les sinopsis dels programes. Aquesta fase exploratòria va permetre un primer contacte amb les característiques dels productes audiovisuals i radiofònics amb enfocament feminista.
2. **Segona fase:** es van fer entrevistes semi-estructurades per conèixer el relat de les persones que dirigeixen, produeixen i presenten els espais audiovisuals i radiofònics amb l'objectiu de saber el seu punt de vista sobre el rol i la importància dels mitjans de comunicació públics i, concretament del periodisme, en la visibilització de les dones en diferents contextos. Per complementar els resultats qualitatius, es va entrevistar, a més, les editores d'igualtat i/o directores de les unitats d'igualtat dels ens públics.

2.1 Primera fase de l'anàlisi: anàlisi de contingut temàtic

Es va analitzar la programació de TVE, RNE, TV3 i Catalunya Ràdio per identificar els continguts audiovisuals de gènere de no-ficció amb perspectiva feminista. Es van estudiar únicament els continguts de no-ficció perquè interessa conèixer com des de les pràctiques periodístiques es visibilitza a les dones.

Un cop identificats els programes amb perspectiva feminista es va fer un anàlisi de contingut amb les següents categories d'anàlisi:

- Cadena
- Títol del programa
- Durada
- Temporades
- Sinopsi
- Temes abordats

El principal objectiu de l'anàlisi de contingut és identificar les temàtiques que s'aborden en els programes per conèixer l'agenda informativa.

2.2 Segona fase de l'anàlisi: entrevistes semiestructurades

Es van realitzar entrevistes semiestructurades a l'equip de direcció dels programes amb perspectiva feminista per conèixer, d'una banda, la seva reflexió sobre la importància de la perspectiva feminista en el periodisme i en els mitjans públics i, d'altra, saber les experiències que destaquen com a primordials en la visibilització de les dones.

En les entrevistes semiestructurades es van tractar els següents aspectes:

1. Reflexió sobre la perspectiva feminista i la seva importància en el periodisme i els mitjans, específicament en els públics
2. Explicar el procés creatiu del programa, com es va idear, per a què, amb quin/s objectiu/s
3. Quines són les rutines de producció periodística dels programes
4. Quins són els interessos temàtics del programa
5. Qual és el feedback que reben de l'audiència
6. Quins són els propers reptes del programa

Per contextualitzar i completar l'anàlisi qualitativa es van realitzar entrevistes a les editores de gènere i/o directores de les unitats d'igualtat de la corporació RTVE i CCMA 3-Cat i/o autoritats de les corporacions relacionades amb la implementació de la perspectiva de gènere.

Els eixos temàtics que es van tractar en las entrevistes van ser els següents:

1. Reflexió sobre el servei públic i com els mitjans de comunicació poden ajudar, a través dels seus continguts periodístics, a difondre la importància de la igualtat entre homes i dones
2. Reflexió sobre la integració de la perspectiva feminista en els mitjans públics de comunicació a Espanya
3. Indagar sobre el pla de formació dels i les periodistes dels ens públics audiovisuals
4. Conèixer les estratègies de seguiment dels plans d'igualtat i de les pràctiques periodístiques del dia a dia de les persones que treballen en els ens audiovisuals públics
5. Reflexió sobre la perspectiva feminista a curt termini en els ens audiovisuals públics

2.3 Mostra de l'estudi

2.3.1 Mostra de l'anàlisi de contingut temàtic

Com s'ha esmentat anteriorment, es va fer una revisió de la programació actual de TVE-1, RNE, TV3 Catalunya Ràdio durant la primera quinzena del mes d'abril (2023) per identificar els programes que es defineixen com a feministes i/o que el seu objectiu principal sigui visibilitzar els rols que desenvolupen les dones en la societat. En el cas de TVE-1 i RNE no es va trobar cap programa de no-ficció que es defineixi com a feminista pel qual es va fer l'elecció de fer la recerca en tots els canals de la corporació i, finalment, es van localitzar dos productes audiovisuals. En canvi, a TV3 i a Catalunya Ràdio es van localitzar dos programes amb les característiques necessàries per formar part de la mostra.

La mostra va quedar conformada per cinc programes amb visió feminista, tant televisius com radiofònics:

1. Canal 24 horas: "Objetivo Igualdad", s'emet els diumenges a les 14:30. "es un programa pionero en la televisión en España que busca desmontar los estereotipos sexistas y dar visibilidad a las mujeres" (RTVE).

2.Radio 5: “Tolerancia cero”, “Desde 2004 luchando contra la violencia machista y por la igualdad de oportunidades”. Se emite los viernes a las 21:00 hrs (Radio 5).

3.Radio 5: “Con ellas Mujeres. Mujeres que cuentan”, programat els diumenges a les 10:35. “Visibilizamos a mujeres que destacan en su profesión para crear referentes femeninos” (Radio 5).

4.TV3: telesèrie documental "Una de les nostres". “Té l'objectiu de visibilitzar l'esport femení i les esportistes d'alt nivell que tenim a casa nostra, a més de posar en valor la gran quantitat de clubs d'esport base que es troben repartits arreu del territori” (TV3). Són cinc episodis de 50 minuts de durada cadascun d'ells. El primer episodi es va emetre el dimecres 15 de febrer a les 22:05 h.

5.Catalunya Ràdio: "Les dones i els dies" “...es converteix en programa diari! Posem el feminisme al centre. Fem reflexionar a tota la societat, sense excloure a ningú, i analitzem l'actualitat amb la perspectiva de gènere que ens ha faltat durant tants anys” (Catalunya ràdio). De dilluns a divendres, de 23 a 00 h. En el moment del disseny de la mostra el programa tenia emissió setmanal i va passar a ser diari en la temporada de setembre de 2023.

Taula 1. Relació dels programes que conformen la mostra

Programa	Cadena	Ens	Periodicitat	Emissió	Duració
Objetivo Igualdad	Canal 24 Horas TVE	CRTVE	Setmanal	Diumenges 14.30	15 min.
Con ellas mujeres.Mujeres que cuentan	Radio 5	CRTVE	Setmanal	Diumenges 10:35	11 min.
Tolerancia cero	Radio 5	CRTVE	Setmanal	Divendres 21:03	30 min.
Les dones i els días	Catalunya Ràdio	CCMA- 3Cat	Diari	Setmanal/Diari 23:00	60 min.

Una de les nostres	3CAT	CCMA-3Cat	Stemanal	---	45 min.
---------------------------	------	-----------	----------	-----	---------

L'elecció dels episodis es va realitzar de manera intencionada d'acord amb a dos criteris:

1) mostrar els temes que es prioritzen durant dos esdeveniments que generen agenda mediàtica: a) el 8 de març, Dia Internacional de la Dona i, b) el 25 de novembre, el Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra la Dona. Per a una major comprensió de les temàtiques dels continguts d'aquestes dues dates es van incloure tots els programes dels mesos de novembre de 2022 i de març de 2023.

2) identificar els temes que es tracten fora dels esdeveniments abans esmentats, amb l'objectiu d'obtenir una perspectiva menys esbiaixada. Per aconseguir-ho, es va escollir el primer programa del mes de desembre del 2022 i dels mesos de gener, febrer, abril, maig, juny, juliol, setembre i octubre del 2023.

En total es van recopilar i analitzar les sinopsis dels 72 episodis. En el cas d'"Una de les nostres", en tractar-se d'una sèrie documental d'entreteniment, es van registrar les sinopsis de los 5 capítols que la conformen. Per corroborar que les sinopsis reflectien d'una manera fidel els continguts dels programes es va visualitzar un 10% dels episodis de cada programa. En general, es va confiar que les sinopsis recollien els temes tractats en cada episodi.

Taula. 2 Relació d'episodis de la mostra

Programa	Cadena	Episodis
Objetivo Igualdad	Canal 24 Horas TVE	17
Con ellas mujeres. Mujeres que cuentan	Radio 5	16
Tolerancia cero	Radio 5	17

Les dones i els dies	Catalunya Ràdio	17
Una de les nostres	3Cat	5

2.3.2 Mostra de les entrevistes semiestructurades

Es van realitzar 7 entrevistes semiestructurades a les professionals que dirigeixen els programes i a les autoritats dels ens públics que, entre altres coses, tenen la responsabilitat de donar seguiment a l'aplicació de les polítiques públiques sobre igualtat. Les entrevistes es van fer entre les primeres setmanes d'octubre i la tercera setmana de novembre de 2023. Totes les entrevistes van ser gravades i posteriorment transcrites.

Taula 3. Relació de les persones entrevistades

Corporació	Rol	Data	Duració (min.)
	Presidenta del Observatorio de Igualdad	10/11/2023	46
Corporació RTVE	Editora d'igualtat dels serveis informatius de TVE, directora del programa "Objetivo Igualdad" i directora de la web Igualdad	13/10/2023	45
	Directora del programa "Con ellas Mujeres. Mujeres que cuentan" (Radio 5)	8/11/2023	28
	Directora del programa "Tolerancia Cero" (Radio 5)	27/11/2023	35
CCMA-3Cat	Consellera del Consell de Govern	25/10/2023	35
	Defensora de l'audiència	3/11/2023	51

Cap de Servei Públic, Responsabilitat Social i Llibre d'Estil	3/11/2023	51
Directora del programa de "Les dones i el dies" (Catalunya ràdio)	03/11/2023	23

3. Resultats

3.1 Resultats de l'anàlisi de contingut temàtic dels episodis analitzats

L'anàlisi de contingut temàtic es va realitzar en dues fases, primer es van identificar i es van registrar les sinopsis de tots els programes de la mostra, es van calcular les ocurrències de les temàtiques i es van organitzar per grups. En total es van distingir 23 grups temàtics que en el treball se'ls denomina com a "clústers".

Taula 4. Clústers temàtics dels programes analitzats

Denúncia violència masclista, Màlagai esport	Activisme d'homes contra la violència masclista
Visibilització de les dones en sectors masculinitzats	Denuncia sexisme
Activisme feminista	Visibilització dona professional
Visibilització dona ciència/ universitat	Divulgació d'autodefensa de les dones
Denúncia violència	Apoderament femení
Divulgació salut dones i sexualitat	Dones i cures
Dones i música	Atenció a les famílies

Denúncia invisibilització	Homes i cures
Marc legal d' igualtat	Dones periodistes
Denúncia desigualtat laboral	Divulgació feminista
Activisme contra la violència masclista	Dones migrants i pobresa

Cal assenyalar, que en alguns programes es presentava més d'un clúster temàtic i per a una major sistematització es van prioritzar els temes amb major predominança. És important que aquestes categories s'entenen com a troballes que apunten tendències.

Una primera lectura de les dades generals obtingudes (vegeu gràfic 1) indica que són quatre els clústers que aglutinen la meitat de les temàtiques de la mostra: 1) "Denúncia de la violència masclista", 2) Dones i esport, 3) "Visibilització de les dones en sectors masculinitzats" i, 4) "Activisme feminista".

El clúster de "Denúncia de la violència masclista" té un 15% de representació. Mentre que "Dones i sport" un 14%, seguit de "Visibilització de les dones en sectors masculinitzats" amb un 13% i, finalment "Activisme Feminista" amb un 8%.

Aquests resultats suggereix que aquests 4 grups són àrees crítiques d'atenció en la narrativa informativa sobre igualtat de gènere dels programes analitzats.

La "Denúncia de la violència masclista" és un tema prioritari en les agendes informatives dels programes analitzats que es correspon amb la urgència del tema en el context espanyol. Segons dades del Ministeri d'Igualtat al novembre es van comptabilitzar 52 dones assassinades per les seves parelles o exparelles. Aquesta dada supera (i encara no finalitza l'any) els obtinguts en els anys: 2020 (50), 2021 les seves parelles o exparelles. (49) i 2022 (50). És fonamental que les xifres són baixes en comparació amb els rècords històrics i això es deu a la

influència dels efectes socials de la pandèmia de Covid-19. L'expert internacional en violència de gènere, Miquel Lorente ho explica de la següent manera:

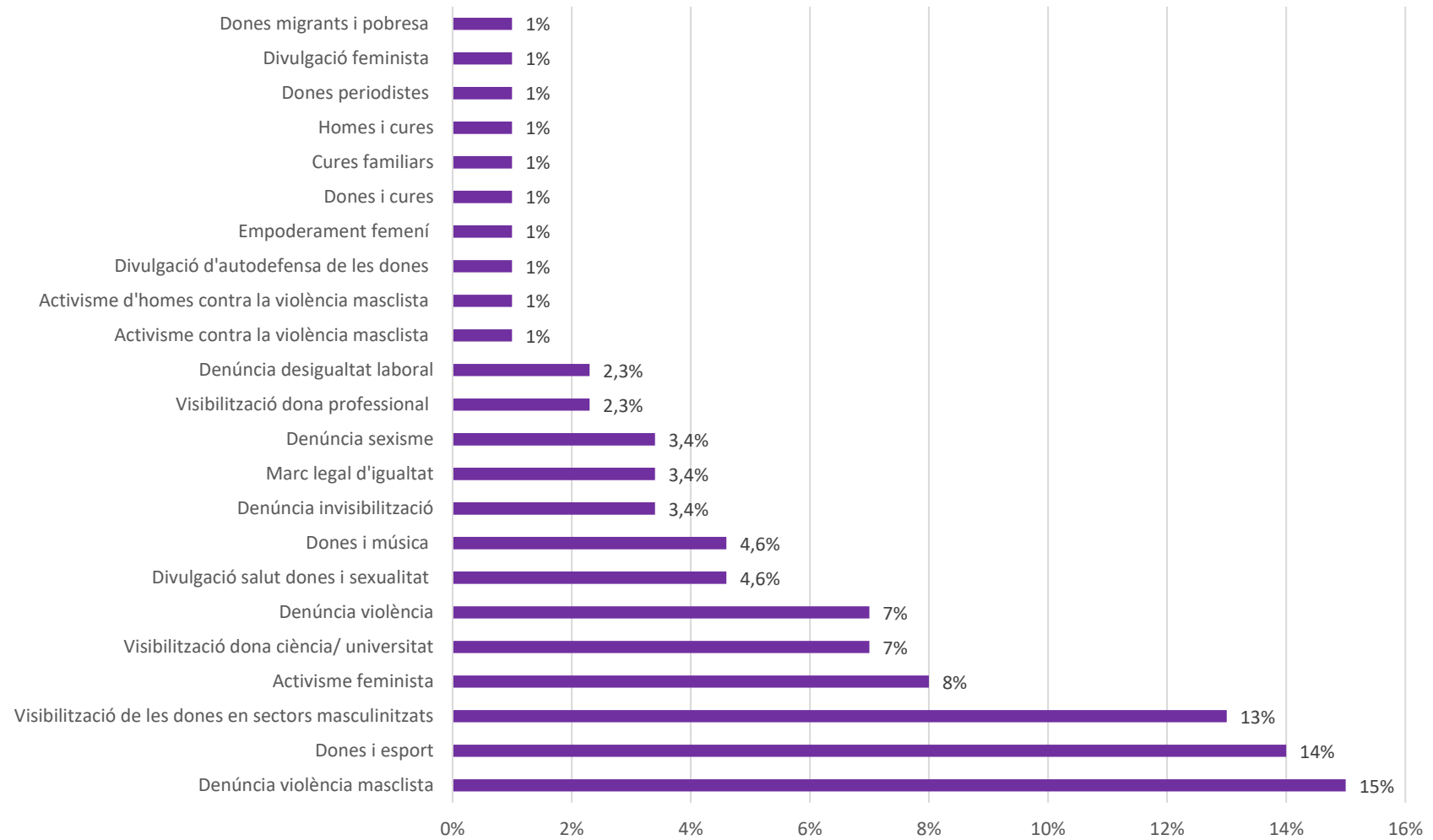
“La disminució del 25,9% de los homicidios de 2020 (45), respecto a la media de 2003 a 2011 (60,8), en un contexto de 3 años continuados de aumento de la violencia de género mantenido en el primer trimestre de 2020, y con una disminució excepcional del 72,6% del número de homicidios en el segundo trimestre coincidiendo con los meses de confinamiento, refleja la relación directa que ha tenido la pandemia y la restricción total de la movilidad en dicho resultado” (Lorente, p.38, 2022,).

Els clústers "Dones i Esport", "Visibilització de les dones en seny" i "Visibilització de la dona en la Ciència/Universitat" (7%) en conjunt recullen la preocupació periodística per ressaltar, visibilitzar i promoure la participació de les dones en sectors en els quals tradicionalment no participen, o tenen càrrecs de menor rang.

Els clústers "Divulgació de la salut, mujeresy sexualidad" i "Dones i música" han obtingut un 4.6% de representació cadascun. Per la seva banda, els grups temàtics "Denúncia sexisme", "Marc legal" i "Denúncia invisibilització" tenen percentatges més baixos (3.4% cadascun d'ells) i destaquen pel tractament de diverses preocupacions de la lluita feminista en diferents contextos.

Finalment, per acabar amb la descripció de les dades obtingudes es van identificar dos clústers amb temàtica laboral: "Denúncia desigualtat laboral" i "Visibilització de la dona professional" (2,3%).

Gràfic 1. Clústers temàtics dels programes analitzats (%)

Els percentatges que menys representació tenen (1%) en els continguts analitzats corresponen a 11 grups temàtics molt variats: "Activisme contra la violència masclista", "Activisme d'homes contra la violència masclista", "Divulgació d'autodefensa de les dones", "Empoderament femení", "Dones i cures", "Cures familiars", "Homes i cures", "Dones periodistes", "Divulgació feminista" i "Dones migrants i pobresa".

Dels clústers esmentats es poden extreure una sèrie d'observacions qualitatives que en cap cas són extrapolables i que requereixen una anàlisi més profunda:

1. La poca representació d'aquests clústers es podria explicar, òbviament, perquè en els programes analitzats es prioritzen en l'agenda informativa els temes.
2. En alguns casos com l'Activisme d'homes contra la violència masclista es podria entendre perquè és un moviment que té poca presència en l'esfera social i potser això determina que sigui un tema poc tractat.
3. Hi ha tres clústers: "Dones i cures", "Cures familiars", "Homes i cures" podria explicar-se perquè a l'agenda no es prioritza la representació de la dona com a responsable de les cures.
4. Dels clústers es destaca el de "Dones migrants i pobresa". D'una banda, perquè expressa que es parla poc de les dones migrants i potser s'explica la igualtat des del punt de vista d'un tipus de dona (potser blanca i amb un alt capital humà) i no mostra la diversitat de les dones espanyoles. Per confirmar aquesta asseveració és fonamental fer una anàlisi més profunda.

3.1.1 Resultats de l'anàlisi de contingut temàtic per events que generen agenda feminista (8 de març i 25 de novembre)

Es van analitzar els clústers per dates per observar com s'expressen temàticament les agendes i quins són els focus d'atenció.

En el cas del mes de novembre es va identificar que el Dia internacional de l'eliminació de la violència contra les dones va generar agenda informativa i és dels temes més presents. El matís de les informacions, històries, que es mostren

durant el mes de novembre són majoritàriament de denúncia. En sumar els clústers relacionats amb la violència, "Denúncia violència masclista", "Denúncia violència", "Activisme d'homes contra la violència masclista" i "Activisme contra la violència masclista") -veure taula 5- sumen 11 ocurrències. La qual cosa demostraria una clara tendència a visibilitzar diferents aspectes de la violència masclista i, d'alguna manera, exposar la complexitat d'aquesta xacra social. Una altra conclusió, que es podria extreure d'aquests clústers és que el tractament de la informació de la violència es dona en clau positiva, és a dir, es denuncia la violència masclista sense revictimitzar la dona, i es destaquen solucions socials com la denúncia i l'activisme.

Taula 5. Clústers novembre

Clúster temàtic	Ocurrències
Denúncia violència masclista	7
Visibilització dona ciència/ universitat	4
Activisme feminista	3
Denúncia invisibilització	3
Denúncia violència	2
Divulgació d'autodefensa de les dones	1
Apoderament femení	1
Marc legal d' igualtat	1
Dones i esport	1
Visibilització de les dones en sectors masculinitzats	1
Activisme d'homes contra la violència masclista	1
Activisme contra la violència masclista	1

Cal destacar, que el segon grup temàtic amb més presència és el de la visibilització de la dona com a científica, ja sigui com a investigadora, professora universitària i/o especialista.

Els resultats obtinguts el mes de març, mostren que la "Violència masclista" també és una cosa recurrent en l'agenda dels programes analitzats. En aquest

mes, es mostra amb menor contundència que en el de novembre (Vegeu taula 6).

Taula 6. Clústers mes de març

Clúster temàtic	Ocurrencies
Denúncia violència masclista	4
Dones i esport	3
Visibilització de les dones en sectors masculinitzats	3
Denúncia desigualtat laboral	2
Denúncia violència	2
Divulgació dones i sexualitat	2
Visibilització dona professional	2
Activisme feminista	2
Cures familiars	1
Homes i cures	1
Marc legal d' igualtat	1
Dones periodistes	1
Dones i cures	1

Els clústers "Dones i esports" i "Visibilització de les dones en sectors masculinitzats" (7 ocurrencies) manifesten una intenció transversal que és mostrar a les dones en entorns en els quals tradicionalment se'ls ha invisibilitzat. Al març, igual que al novembre, s'observa un interès per cobrir les dones diverses relacionades amb les dones. Un altre aspecte a destacar és que el tema de "Cures familiars", "Homes i cures" i "Dones i cures" s'han tractat només el mes de març.

3.1.2 Resultats de l' anàlisi de contingut dels episodis programats fora de les dates que generen agenda feminista

La temàtica dels programes analitzats emesos fora de dates que generen agenda informativa feminista (8 de març i 25 de novembre) és la de "Dones i esports". De fet, el clúster relacionat amb la violència masclista, en aquesta

mostra, es troba en tercer lloc de nombre d'ocurrències, mentre que en les mostres de novembre i març, es posiciona en el primer lloc. Aquesta és la primera diferència a destacar de les dades obtingudes.

Taula 7. Clústers fora de l'agenda feminista (8 de març i 25 de novembre)

Clúster temàtic	Ocurrències
Dones i esport	10
Visibilització de les dones en sectors masculinitzats	7
Denúncia violència masclista	5
Dones i música	5
Visibilització dona ciència/ universitat	4
Denúncia sexisme	3
Divulgació feminista	3
Activisme feminista	1
Denúncia desigualtat laboral	1
Denúncia invisibilització	1
Denúncia violència	1
Denúncia violència laboral	1
Divulgació salut de les dones	1
Invisibilització de les dones	1
Marc legal d'igualtat	1
Dones migrants i pobresa	1

La visibilització de les dones (sigui en sectors masculinitzats o en la ciència, com investigadores, professores i/o especialistes), és un tema prioritari en aquesta mostra. Un altre aspecte a destacar, és que hi ha una major diversitat i això podria explicar que es tracta d'una mostra major a les anteriors. Per aquest motiu, hi ha espai per tractar temes que no s'havien observat com "Dones i música", "Denúncia sexisme", "Divulgació feminista" i "Dones migrants i pobresa". Una altra lectura, que se li podria donar a aquests resultats és que aquests temes haurien de ser abordats amb més preponderància per enriquir la discussió feminista.

3.2 Resultats entrevistes semi-estructurades

Els resultats de les entrevistes semi-estructurades s'han agrupat per rang de responsabilitat dins les corporacions públiques. És a dir, d'una banda, s'exposarà el dit per les persones que tenen llocs de responsabilitat directiva (de la Corporació de RTVE, la presidenta de l'Observatori d'Igualtat i l'Editora d'Igualtat dels Serveis Informatius de TVE, de la CCMA-3Cat, la consellera del Consell de Govern, la Defensora de l'audiència i el Cap de Servei Públic, Responsabilitat Social i Llibre d'Estil). D'altra banda, es descriuran els resultats de les entrevistes realitzades a les directores dels programes que formen part de la mostra (excepte de la sèrie documental "Una de les nostres").

3.2.1 Resultats de les entrevistes realitzades a persones amb càrrecs de responsabilitat sobre igualtat en les Corporacions

3.2.1.1 Funcions de les entitats

Les funcions de les persones responsables de l'observació de l'aplicació del pla d'Igualtat tenen una característica en comú que és el compromís amb la igualtat. Les diverses figures entrevistades de la corporació RTVE i la CCMA-3Cat van explicar que utilitzen les eines que tenen al seu abast per promoure la igualtat de gènere en els mitjans de comunicació. Per exemple, la presidenta del Observatorio de Igualdad, destaca la importància d'establir recomanacions amb un enfocament en la formació i la coordinació interdepartamental. A més, estima que entre els objectius més importants de l'Observatori hi ha el dissenyar recomanacions i propostes que abordin la igualtat i la representació positiva de les dones. Sobre les activitats que realitza comenta que ret comptes al Consell d'Administració una vegada a l'any en el qual explica les activitats i estratègies que s'han desenvolupat (Observatorio de Igualdad RTVE).

L'Editora d'Igualtat dels Serveis Informatius de TVE té la responsabilitat d'assegurar que es compleixi la guia d'igualtat i fomentar una cultura informativa amb perspectiva de gènere a les redaccions. Destaca la importància d'abordar temes de violència de gènere i treballar en la formació del personal.

Per la seva banda, la coordinadora de la Comissió d'Igualtat, Diversitat, Pluralisme i ODS del Consell de Govern de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA-3Cat) juga un paper central en proporcionar directrius i impulsar temes que abordin la igualtat, diversitat i els drets de la infància. Exposa la importància del llibre d'estil que inclou directrius sobre igualtat i violència masclista. A més, s'encarrega de temes com publicitat igualitària, violència masclista i els drets dels infants. Explica que en breu actualitzaran el pla d'igualtat i al respecte detalla que "...això és una dels reptes que tenim, de la igualtat i la diversitat i el pluralisme per descomptat, però aquests com a reptes que queden per assolir encara... Quan van entrar en aquest Consell de Govern que van entrar tots 7 aleshores... va ser la primera vegada que van entrar amb un document...de reptes, que nosaltres plantejàvem un full de ruta... amb els diputats...i allà hi ha tot un tema de igualtat i diversitat, i per tant, doncs és un dels compromisos nostres, i així ho hem dit a la Comissió de Control, i és uns dels temes que hem treballat" (00:05:00). "Com a Consell de Govern sempre pots intervenir, impulsar... els temes, demanar informes concrets... i sobretot seguir les línies d'actuació i donar directrius sobretot a les direccions" (00:16:00).

La Defensora de l'Audiència s'involucra activament en la Comissió Nacional de la Violència Masclista, evidenciant un compromís amb la responsabilitat social i la correcció de les representacions discriminatòries en els mitjans. Aquestes iniciatives col·lectives demostren un ferm propòsit d'avançar cap a una indústria mediàtica més inclusiva i equitativa, reconeixent els desafiaments actuals i treballant activament per superar-los. Explica que "sobretot en la part de responsabilitat social. Estic una mica orientada cap a la participació en les reunions que s'organitzen periòdicament per part del govern en la Comissió Nacional de la violència masclista. Una mica, però també per donar el punt de vista, o almenys estar al cas de qué tots els estaments del govern i altres institucions fan" (00:05:32, Defensora de l'Audiència). A més, com defensora, "hi ha una part que és la de tenir especial cura en aspectes d'igualtat de la ciutadania. I aquí, doncs si hi ha hagut alguna persona que s'ha sentit discriminada a bàsicament i t'ho diré, sé de manera senzilla, no, no en coses gruixudes, sinó per a vegades amb alguns anuncis publicitaris i que troben i ens

ho fan saber, doncs que no hi ha igualtat i que la mirada i la imatge de la dona doncs es negativa..." (Defensora de l'Audiència, 00:06:32,).

Por últim, la cap de servei públic exposa que portem el que són els plans de diversitat, el control de la paritat i també dins d'aquest àmbit, la coordinació del llibre d'estil.

3.2.1.2 Servei públic, igualtat i perspectiva de gènere

Les entrevistes fan palès el seu compromís amb la promoció de la igualtat de gènere com a part de la missió del servei públic de les corporacions per a les que treballen. La presidenta del Observatorio de Igualdad de RTVE destaca que el mandat d'igualtat és un gran desafiament per a la societat espanyola i que aquest ha de ser un objectiu central dels mitjans de servei públic. Comenta que "El Observatorio es una extensión del pacto de Estado contra contra la violencia de género" (Observatorio Igualdad RTVE,00: 05:40). Considera, a més, que la igualtat entre homes i dones és un dels grans reptes de la societat espanyola i, argumenta que aquest ha de ser un dels principals objectius de qualsevol mitjà de servei públic (5:40).

Per la seva banda, l'Editora d'Igualtat dels serveis informatius de TVE va posar èmfasi en la importància de tractar per igual homes i dones, subratllant que la corporació és un servei públic que ha de servir a tota la ciutadania. Durant l'entrevista, va destacar la guia d'igualtat com una eina que ajuda a millorar la representació de les dones en els mitjans. Va recalcar la importància del servei públic de la corporació com un servei per a tota la ciutadania. A més, va assenyalar que han treballat en una guia d'igualtat que reforça la necessitat de ser conscients dels estereotips en la representació de les dones en els mitjans. Sobre el servei públic argumenta que "...Son los ciudadanos y las ciudadanas, toda la ciudadanía, son nuestros dueños, son a quienes servimos, ese es el servicio público" (Editora de Igualdad de los servicios informativos de TVE, 20:08).

La consellera de CCMA-3Cat va destacar l'obligació legal de promoure la igualtat com a part de les missions de servei públic i que aquesta és avaluada anualment

pel Consell de l'audiovisual. Va explicar que el compromís de la Corporació va més enllà de la paritat de gènere, estenent-se a abordar l'exclusió social i fomentar la convivència. Sobre això va afirmar “que la llei ja estableix la promoció... i l'obligació de ser paritaris... i l'obligació de la promoció de la igualtat...(consellera de ccma-3Cat, 00:14:20). En aquesta mateixa línia es va manifestar la Defensora de l'Audiència qui va subratllar que la igualtat de gènere ha estat un principi rector des de l'inici de la corporació. Va explicar que el Llibre d'estil està en fase d'actualització, però que el vigent ja inclou seccions específiques sobre el tractament de la dona, el feminisme i la igualtat, evidenciant un compromís continu amb l'equitat de gènere i la diversitat.

3.2.1.3 Assoliments dels Corporacions sobre Igualtat

En resum, les entrevistes revelen que les corporacions han aconseguit avenços notables en la promoció de la igualtat de gènere en la seva programació. Citen la paritat de gènere en les tertúlies i en les entrevistes com accions que ajuden a equilibrar la representació de gènere en els continguts. En el cas de la millora de la presència femenina en els esports, s'assenyala la necessitat d'un progrés addicional.

La presidenta de l'Observatori va reconèixer que una de les fites actuals de la institució és la posada en marxa de l'estructura, la creació de cohesió interna i la formació en igualtat. Tanmateix, i com a línia de treball a reforçar esmenta el seguiment dels continguts i la realització de formacions específiques sobre violència sexual i assetjament (Observatorio de Igualdad RTVE, 00:08:10).

La consellera de Govern ha identificat com un dels primers assoliments la paritat en “...les tertúlies...hem intentat que sigui el 40-60, però al revés també estaria bé” (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:06:07). “Les entrevistes... també hem millorat, tot i que no és tan fàcil perquè a l'hora de la veritat qui representa entitats, qui representa política, de vegades és el que és... (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:06:20). Explica que “...en esports som els millors quant a presència de dones, encara és del tot insuficient” (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:08:40). “En el nostre cas jo crec que tot el que és masclisme i sexisme

ho tenim molt erradicat en la programació...el llibre d'estil és molt categòric” (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:23:00).

La cap de servei de la CCMA-3Cat explica que la figura de la coordinadora de la perspectiva de gènere a les redaccions és un assoliment que ha servit per assegurar la visió transversal en el tractament informatiu (cap de servei públic de la CCMA-3Cat, 00:12:10). Subratlla que es realitzen controls mensuals per conèixer la paritat en la programació, especialment en convidats, entrevistats i col·laboradors. Especifica en la millora significativa des de la implementació d'aquests informes, la qual cosa permet un seguiment continu i ajustaments segons sigui necessari, “...no controlem tot, tota la programació, sinó que agafem aspectes específics. En aquest cas, nosaltres controlem tota la part de convidats, els entrevistats, els tertulians i col·laboradors, que són una part molt gran de tots els nostres programes d'actualitat. Això es revisa cada dia i nosaltres fem els informes. Doncs en fem un seguiment setmanal i mensual perquè la direcció i el Consell de govern puguin saber com està la l'evolució de tots els programes” (cap de servei públic de la CCMA-3Cat,00:12:10). Finalment, sobre la programació infantil explica que el canal Super 3 ha integrat de manera natural la perspectiva de gènere i la diversitat, buscant perfils diversos en els seus presentadors i en els continguts.

3.2.1.4 Formació del personal sobre igualtat

Per a la corporació RTVE i la CCMA-3Cat la formació del personal, no només dels i les periodistes és fonamental per a l'aplicació de la igualtat de gènere. La presidenta del Observatorio comenta que “queríamos darle un gran impulso a la igualdad a través de la formación” (Observatorio de Igualdad RTVE, 00:13:25). “...nosotros tenemos una relación muy buena con el Instituto de RTVE quién desarrolla la formación para los y las trabajadoras de RTVE y también formaciones externas.” (Observatorio de Igualdad RTVE, 00:17:54). Detall que els continguts relacionats amb igualtat i les dones en els projectes formatius de l'Institut de RTVE és fonamental i amb això mostra el compromís actiu amb la inclusió de perspectives de gènere en la formació (Observatorio de Igualdad RTVE, 20:57). Esmenta, a més la posada en marxa de formacions específiques,

com la destinada al departament de ficció sobre la detecció d'estereotips en la representació de les dones (Observatorio de Igualdad RTVE).

3.2.1.5 Pràctiques positives per promoure la igualtat

El pla d'Igualtat de les Corporacions és una de les peces importants per guiar les pràctiques del treball diari del personal. En aquest sentit la presidenta del Observatorio de Igualdad de RTVE explica que una pràctica positiva es "...intentar, digamos que el plan de igualdad sea un documento de consulta, que se utilice y que sirva un poco de marco de referencia..." (Observatorio de Igualdad RTVE, 00:21:50). Un altre aspecte important és la institucionalització de les pràctiques per avançar en igualtat. Sobre això, esmenta que relitzen una revisió dels continguts externs de RTVE per garantir que es compleixin els criteris d'igualtat. Detalla que la guia d'igualtat s'utilitza com a referència en el procés de revisió de continguts externs i s'envien les recomanacions als departaments implicats (Observatorio Igualdad RTVE). Sobre la influència del rol de la presidenta en la programació i en la implementació de pràctiques positives, especifica en dos últims assoliments: 1) la incorporació de clàusules d'igualtat en els contractes amb les productores i 2) la introducció de mencions específiques en esdeveniments com el Benidorm Fest la final es va celebrar el 4 de febrer de 2023- (Observatorio Igualdad RTVE).

L'editora dels serveis informatius de TVE indica que el programa que dirigeix, "Objetivo Igualdad", és una iniciativa valuosa que visibilitza temes que no es tracten habitualment i presenta dones com a expertes en diversos camps. També destaca la importància de visualitzar les dones en rols i contextos diferents dels tradicionals i de manera positiva. Exposa la d'implementar un enfocament transversal de la igualtat en tots els programes i serveis informatius de RTVE. Afirmar que "No se trata de imponer. Poner esto o con aquello, sino facilitar que haya esa cultura y que esa cultura sea transversal" (editora dels serveis informatius de TVE, 00:21:47). Argumenta la paritat en les tertúlies i en els programes com una altra pràctica positiva. Destaca que el canvi en les tertúlies polítiques para incloure veus femenines, promou una representació equitativa en els debats: "Hemos visto que cuando hay tertulias de temas de sociedad, siempre hay más mujeres, pero en las tertulias políticas también

mayoritariamente eran participantes varones. Eso se equilibró hace años" (editora dels serveis informatius de TVE, 0:24:32). Finalment, esmenta a la importància de donar visibilitat a expertes en igualtat en els programes de televisió i destaca la necessitat de superar estereotips i rols de gènere en la representació mediàtica.

La consellera de Govern subratlla que una de les primeres practiques "... és no pensar només en els homes a l'hora de buscar fonts si no buscar fonts femenines i després si tu busques els temes que afecten la qualitat de vida de la gent per força has de ser igualitària i promoure aquesta igualtat" (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:21:47). D'altra banda, explica que la igualtat és un aspecte que es valora en els continguts de la producció audiovisual aliena. Per exemple, a les crides públiques. "En las crides de series, per a programes, la igualtat i la diversitat està com una de les coses que es valoren i es puntuen..." (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:11:02). La consellera identifica el Llibre d'Estil com una guia de bones pràctiques, a "El llibre d'estil es parla molt de la paritat i de la igualtat i també en el llibre masculista hi ha una addenda especial" (consellera de Govern CCMA-3Cat, 00:18:13).

La Cap de Servei Públic i la Defensora de l'Audiència de la CCMA-3Cat exposan la importància de comptar amb dones en rols de responsabilitat, tant en la presentació com en la direcció de programes, per reflectir la diversitat de la societat. Sobre això, la Cap de Servei Públic subratlla que volen mostrar la presència de les dones "al capdavant dels continguts i al capdavant de programes importants. No, no només un programa anecdòtic..." (cap de servei públic de la CCMA-3Cat, 00:10:11). Un altre àmbit que destaquen com una bona part, és la representació de les dones en l'esport.

3.2.1.6 Avaluació de l'impacte en l'audiència

Les entrevistes revelen que l'avaluació de l'impacte de les pràctiques d'igualtat és un aspecte pendent tant dins de les corporacions com de cara a l'audiència. La Editora de Igualdad de los Servicios Informativos de TVE reconeix l'absència d'un protocol específic per mesurar aquest impacte en l'audiència o la societat

en general. Aquesta manca d'un marc avaluatiu específic suggereix una bretxa en la comprensió de com aquestes pràctiques afecten diferents nivells.

No obstant això, es destaca un esforç actiu per abordar aquesta situació, expliquen que el protocol haurà de mesurar l'impacte de les polítiques d'igualtat i la diversitat, tant internament com externament. Aquesta iniciativa reflecteix una consciència creixent sobre la importància d'avaluar no només la presència, sinó també la diversitat en la programació, reconeixent la utilitat de la intel·ligència artificial en aquest procés. En relació amb aquest tema la coordinadora de la Comissió d'Igualtat, Diversitat, Pluralisme i ODS de la CCMA-3Cat explica que la intel·ligència artificial es considera útil per avaluar no només la presència, sinó també la diversitat en la programació, afegeix que estan treballant en el "... el protocol d'evaluació perquè el Pla d'Igualtat no el té i és una de les coses que estem buscant com... i l'altra cosa és saber com impacte en el ciutadà"(00:30:35).

Un altre aspecte que es destaca sobre l'avaluació de les mesures sobre igualtat és la creació d'indicadors qualitius que expliquin, més enllà de la mera presència de dones en els continguts, per exemple, en la durada i els temes de les intervencions per avaluar la qualitat i rellevància de la representació en els continguts. La Defensora de l'Audiència de la CCMA-3Cat expressa incertesa sobre si el contracte programa en desenvolupament contempla previsions en aquest sentit, evidenciant una limitació actual més enllà d'informes periòdics basats en la paritat de gènere.

Per la seva banda, el Cap de Servei Públic de la CCMA-3Cat comparteix la perspectiva que una pràctica beneficiosa pot passar desapercibuda si es normalitza com a part de la gestió habitual. Es destaca la normalització del tractament rigorós dels aspectes de la informació i la consideració de la qualitat com a estàndard al llarg del temps. Tanmateix, també es reconeix la manca d'un enfocament específic que permeti retre comptes de manera detallada, és un aspecte que considera significatiu i necessari. La falta d'un protocol d'avaluació específic es presenta com un desafiament que s'aborda activament en ambdues corporacions.

3.2.1.7 Col·laboració amb altres ens

La col·laboració amb altres ens mediàtics és fonamental per activar propostes sobre igualtat que abastin més àmbits i impactin més persones. La presidenta del Observatorio explica una col·laboració amb la Forta (Federación de Organismos de Radio y Televisión Autonómicos) per establir estratègies conjuntes. Tot i que s'ha avançat en alguns casos, les circumstàncies de la política espanyola no han facilitat la concreció d'algunes aliances (Observatorio de Igualdad RTVE).

Les col·laboracions amb altres figures a l'interior de les corporacions són importants, per exemple, la Editora de los Servicios Informativos de RTVE explica que col·laboren amb el Observatorio de Igualdad, presentant informes i participant en jornades i seminaris que contribueixin a la reflexió sobre el tractament de temes de gènere (0:27:4.40).

3.2.1.8 Desafiaments sobre igualtat a les Corporacions

Els desafiaments sobre igualtat que les persones entrevistades identifiquen s'enfoquen en la persistència en la representació de gènere, la necessitat d'abordar les desigualtats en el lideratge i en la distribució dels recursos, i la importància d'objectius específics, com la creació de verticals temàtics, per avançar cap a la paritat de gènere i la diversitat en l'àmbit mediàtic.

La Editora de Igualdad de los Servicios Informativos de TVE identifica la persistència d'inèrcies que perpetuen la predominança de noms masculins en les agendes periodístiques, subratllant la complexitat del treball necessari per abordar aquest fenomen, agreujat per la síndrome de la impostora experimentat per moltes especialistes. Argumenta que l'atenció a curt termini se centra en la consciència del llenguatge no sexista i la continuïtat de programes diversificats. "Las agendas periodísticas siguen teniendo más nombres de hombre que de mujer. Siguen teniéndolo entonces, eso es un trabajo largo, porque además también eso se junta con el síndrome de la impostora, que tienen muchas especialistas" (Editora de Igualdad de los Servicios Informativos de TVE, 00:33:09). Es discuteixen els objectius a curt termini, incloent-hi la consciència

del llenguatge no sexista i la continuació de programes que abordin temes diversos.

La consellera de la CCMA-3Cat, reconeix el progrés en termes d'igualtat de gènere, però destaca que queden desafiaments interns, especialment en àrees de lideratge i recursos. La necessitat d'avançar cap a una paritat més completa en les estructures de lideratge, especialment en l'àmbit tecnològic, es fa evident. La creació d'un eix vertical dedicat a igualtat i diversitat en la programació digital mostra un intent d'abordar aquestes qüestions de manera específica, mentre que persisteixen desafiaments com el sostre de vidre en rols directius. "El pla d'igualtat l'hem d'actualitzar i hem d'anar més cap a la part externa, el pla d'igualtat que tenim nosaltres és bàsicament mirada interna, aleshores aquí cal amplificar (consellera de la CCMA-3Cat, 00:25:32). La consideració de la diversitat i la violència de gènere es planteja com a temes crítics en l'actualització del pla d'igualtat, amb un èmfasi en ampliar la perspectiva interna cap a preocupacions externes. A més, la Cap de servei públic de la CCMA-3Cat assenyala una percepció més masculina en la part del contingut d'humor, ressaltant la necessitat de fomentar la diversitat en aquest àmbit dins de la corporació.

3.2.2 Entrevistes a directores dels programes

3.2.2.1 Context del programa

Les entrevistades expressen la producció dels programes, coincideixen en la idea de mostrar referents femenins en diferents àmbits de la societat com un dels seus objectius principals. A més, coincideixen en la importància de tractar temes que vagin més enllà dels rols tradicionals assignats a les dones en els seus entorns.

La directora de l'espai radiofònic "Con ellas Mujeres. Mujeres que cuentan", explica la importància de mostrar que les dones poden anar més enllà del que tradicionalment se'ls atorga en el seu entorn. Comenta que visibilitzar les dones en diferents àmbits és una necessitat persistent "Era necesario, y lo sigue siendo, mostrarlo para que las mujeres se empoderen y sepan que pueden hacer lo que quieran en la vida" (Con ellas. Mujeres que cuentan, 00:05:52).

En general, els programes que s'inclouen en la mostra de l'estudi han experimentat una evolució des del seu inici fins a l'actualitat i aquest es reflecteix en el compromís a llarg termini amb el projecte, indicant una adaptabilitat a les canviants necessitats i demandes de l'audiència.

3.2.2.2 Definició de feminisme

Les entrevistades van expressar diverses perspectives sobre el feminisme, destacant la seva importància com una visió de la vida i la societat que busca la igualtat entre homes i dones. A més, destaca el feminisme com una perspectiva més enllà de la política partidista, intrínsecament política i arrelada en la justícia social. "Para mí, el feminismo es una forma de entender el mundo, es puramente político, una cuestión de convicciones y también es *justicia social*" (Tolerancia Cero, 00:01:01).

La directora de Objetivo Igualdad el va definir com a "...una visión de la vida y de la sociedad que pone por igual a los hombres y a las mujeres" (00:02:01). "No, entonces, yo creo que ser feminista y implica un mundo más justo en el que seamos más libres, pero todas y todos estas imposiciones las hemos sufrido, principalmente" (Objetivo Igualdad, 00:02:45).

Per la seva banda, la directora de l'espai radiofònic "Les dones i els dies" explica que observa una dualitat amb el tema del feminisme, d'una banda, pot ser vist com una moda que atreu l'atenció, però també com un tema que necessita ser normalitzat per arribar a un públic més ampli. En aquest sentit, exposa que la seva mirada consisteix a abordar temes amb perspectiva de gènere de manera accessible i variada, evitant etiquetes que puguin alienar certs grups. "...és que el feminismo s'ha tornat com una cosa per dir-ho ràpid i malament, dóna punts i la gent no es vol quedar al marge...Hem de començar com a normalitzar-ho perquè en el fons, quan li estem posant tota l'estona a l'etiqueta, hi ha molta gent que no s'hi acostarà o directament li farà por" (Les dones i els dies, 00:00:32).

Les entrevistes revelen una crítica contundent cap al periodisme tradicional, assenyalant la seva contribució a la perpetuació del masclisme en relegar els temes relacionats amb les dones i buscar figures masculines com a portaveus. "Así, por ejemplo, las agendas periodísticas consideraban que los temas de

mujeres, o sea, los que afectaban a principalmente a las mujeres eran secundarios" (Objetivo Igualdad, 00:03:52). En general, observen la integració del feminisme en el periodisme com una eina pedagògica essencial, especialment en moments d'intens qüestionament al voltant de temes d'igualtat.

Subratllen la necessitat d'un periodisme feminista per equilibrar la representació de gènere en els mitjans i contribuir a la igualtat, evitant rols estereotipats en la representació visual. Sobre això, la directora del programa "Con ellas. Mujeres que cuentan", aborda la necessitat de pràctiques periodístiques que contribueixin a la igualtat de gènere "Cada vez creo que está siendo más presente y creo que es importante para poner un poco más equilibrada esta balanza" (Con ellas. Mujeres que cuentan, 00:14:35).

3.2.2.3 Servei públic, igualtat i perspectiva de gènere

Les entrevistades ressalten la importància del servei públic i la responsabilitat de contrarestar discursos que amenacen els valors democràtics (Con ellas. Mujeres que cuentan) i la igualtat de drets. En el context del programa de ràdio "Tolerancia Cero" éste "se presenta como una plataforma comprometida con la vocación de servicio público, abordando temas cruciales como la violencia de genero género y migración. Esto contribuye a la generación de un discurso público más igualitario" (00:09:37). L'entrevistada argumenta que treballar en un mitjà públic li dona llibertat per realitzar reportatges profunds i contextualitzats i per a ella això és un reflex del compromís significatiu amb un periodisme enriquidor (Tolerancia Cero, 00:23:36)

3.2.2.4 Formació del personal sobre igualtat

Totes les entrevistades expliquen que han rebut formació en igualtat sigui de manera obligatòria o opcional. Totes coincideixen en la importància de la formació en igualtat i en perspectiva de gènere. A més, argumenten que la conscienciació i la sensibilització i la tasca periodística és fonamental per contribuir a una societat més igualitària (Con ellas. Mujeres que cuentan).

3.2.2.5 Pràctiques Positives per a promoure l'igualtat

En les entrevistes s'expliquen diverses pràctiques periodístiques positives per promoure la igualtat de gènere: com la visualització de la dona en rols diversos, la inclusió d'expertes en diferents temes, i la diversificació de l'agenda temàtica es presenten com a estratègies clau. A més, es va posar èmfasi en la importància d'abordar la transformació masculina i la necessitat de trencar amb estereotips de gènere a través de la visibilització de dones fortes i empoderades. L'ús de termes "inclusius" i el paper fonamental del feminisme com a eina pedagògica també es destaquen com a pràctiques positives.

Diversificació de l'Agenda i Visualització de la Dona: Es destaquen pràctiques positives com la visualització de la dona en diferents rols i la inclusió d'expertes en diversos temes. La diversificació de l'agenda temàtica, abordant tant temes amables com durs, reflecteix un compromís amb la igualtat de gènere (Objetivo Igualdad).

Transformació Masculina i Ruptura d'Estereotips: destaquen la importància d'abordar la transformació masculina, desafiant estereotips masculins i explorant els peatges associats a aquests estereotips (Objetivo Igualdad).

Compromís amb el Tracte Humà i Relacions de Confiança: Se subratlla la importància de dedicar temps a les històries, tractar les persones amb respecte i no limitar-se a entrevistes ràpides. Això demostra un compromís amb el tracte humà i la construcció de relacions de confiança amb els protagonistes de les històries (Tolerancia Cero).

Feminisme com a Eina Pedagògica: S'emfatitza el paper fonamental del feminisme com a eina pedagògica en el periodisme, contribuint a la sensibilització i conscienciació en moments d'intens qüestionament sobre temes d'igualtat (Tolerancia Cero, 4:03).

Ús de Termes "Inclusius": L'estratègia d'utilitzar termes més "inclusius" com a "perspectiva de gènere" en lloc de "feminisme" es presenta com una forma d'arribar a un públic més ampli i superar la por associada a la paraula "feminista" (Objetivo Igualdad, Les Dones i els Dies).

Crítica als Estereotips de Gènere: Es va puntualitzar en els estereotips de gènere, advocant per superar les imposicions històriques que han afectat la divisió sexual del treball i les actituds. Visibilitzar dones fortes i empoderades es planteja com una estratègia per trencar amb aquests estereotips i motivar altres dones a seguir les seves passions (Con ellas.Mujeres que cuentan).

Inclusió de Temes Quotidians i Desafiament al Discurs Predominant: La importància d'incloure temes quotidians i pràctiques periodístiques que desafien el discurs predominant es destaca com una estratègia per trencar amb estereotips de gènere i donar veu a diverses experiències (Les Dones i els Dies).

3.2.2.6 Avaluació de l'impacte en l'audiència

La manca d'eines d'avaluació en l'àmbit de la igualtat de gènere i l'escassa consideració dels impactes dels programes en la societat destaquem com a àrees de preocupació. Totes les entrevistades van explicar que no tenen mecanismes per conèixer l'impacte dels seus continguts en l'audiència. Tenen el retorn quantitatiu, quant a índexs d'audiència, però no el qualitatiu.

4. Conclusions

L'anàlisi descriptiva dels programes i les entrevistes realitzades han arreplegat informació per a conèixer les característiques de les pràctiques periodístiques feministes presents en els continguts audiovisuals de no-ficció (documental, magazín, programes d'entrevistes, etc.). En aquest sentit, s'han assolit tant els objectius generals, com els específics, que es van proposar en el desenvolupament d'aquesta recerca.

La corporació RTVE i la CCMA-3Cat expressen en els seus marcs normatius una sèrie d'articulats en els quals es vincula la característica de servei públic amb la diversitat, el pluralisme, i la salvaguarda de la igualtat entre homes i dones. Per exemple, l'article 3.k) de la Llei 17/2006, de 5 de juny, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal, estableix que la Corporació RTVE en l'exercici de la seva funció de servei públic haurà de fomentar la protecció i la salvaguarda de la igualtat entre home i dona, evitant tota discriminació entre ells. Mentre que la CCMA-3Cat ho estableix a la Llei 22/2005 de Comunicació Audiovisual de Catalunya, capítol II, Article 26, 3, que explica que les missions específiques del servei públic de comunicació audiovisual són competència de la Generalitat. En la lletra h, expressa "La promoció activa de la igualtat entre dones i homes, que inclou la igualtat de tracte i d'oportunitats, el respecte a la diversitat i a la diferència, la integració de la perspectiva de gènere, el foment d'accions positives i l'ús d'un llenguatge no sexista" (Ley 22/2005 de Comunicación Audiovisual de Catalunya).

A més de les lleis esmentades, les corporacions tenen els seus propis marcs normatius, plans d'igualtat, autoritats independents de regulació, seguiment i d'observació consolidats per donar seguiment al compliment de l'aplicació de la perspectiva de gènere i la promoció de la igualtat entre homes i dones.

Els resultats de l'anàlisi de contingut dels programes feministes analitzats revelen que el periodisme és una eina que ajuda a equilibrar el biaix de gènere. Les troballes més significatives assenyalen que l'escàs tractament de certs clústers temàtics s'atribueix a una clara prioritització d'altres temes en l'agenda informativa i la marginació d'una sèrie de temes. Tal és el cas del clúster "Activisme d'homes contra la violència masclista" la representació del qual és testimonial i això potser

es deu a l'escassa presència en l'esfera social d'aquest tipus de moviments socials. Un altre exemple és l'escassa presència del clúster "Dones migrants i pobresa" podria indicar una visió limitada i esbiaixada de la igualtat. Tanmateix, caldria fer una anàlisi més profunda per confirmar o refutar aquesta observació.

En general, les entrevistades van expressar un compromís profund amb la promoció de la igualtat de gènere en l'àmbit del servei públic en els mitjans de comunicació. Tant la presidenta de l'Observatori d'Igualtat de RTVE com l'Editora d'Igualtat dels serveis informatius de TVE van destacar la importància de considerar la igualtat com un objectiu central dels mitjans de servei públic.

L'obligació legal de promoure la igualtat, destacada per la consellera de CCMA-3Cat, demostra una comprensió i un compromís arrelat en les responsabilitats socials dels mitjans públics. A més, la defensora de l'Audiència de la mateixa corporació subratlla que la igualtat de gènere ha estat un principi rector des de la creació de l'ens.

La perspectiva de gènere no es limita a les polítiques i regulacions, sinó que també es reflecteix en la pràctica editorial, com ho va explicar l'Editora d'Igualtat dels serveis informatius de TVE, qui va destacar la guia d'igualtat com una eina fonamental per millorar la representació de les dones en els mitjans i eliminar estereotips sexistes arrelats en la societat.

Finalment, la situació de les corporacions sembla reflectir la intensitat de les polítiques públiques sobre igualtat en el seu nivell administratiu.

4.1 Pràctiques positives identificades per les directives

Les entrevistades van distingir la institucionalització de les accions per avançar en igualtat, la revisió dels continguts externs per garantir criteris d'igualtat, la incorporació de clàusules d'igualtat en contractes i la introducció de mencions específiques en esdeveniments com pràctiques positives. A més, van ressaltar la importància de visibilitzar les dones en rols diversos, tant en la direcció com en la presentació dels programes, i promoure la representació equitativa en debats i tertúlies.

Las prácticas positivas argumentadas se sistematizaron en cuatro bloques:

- a) Institucionalització de pràctiques per avançar en igualtat:** La presidenta de l'Observatori d'Igualtat de RTVE destaca la importància d'institucionalitzar les pràctiques per avançar en igualtat, utilitzant el Pla d'Igualtat com un document de consulta i marc de referència. L'entrevistada aprofundeix en la necessitat de revisar els continguts externs per garantir i estendre els criteris d'igualtat (Observatori Igualtat RTVE).
- b) Visibilitzar les dones en rols no tradicionals:** L'editora dels serveis informatius de TVE destaca la importància de visualitzar les dones en rols i contextos diferents dels tradicionals i de manera positiva. Així mateix, argumenta que la paritat de gènere en les tertúlies dels programes informatius és una altra pràctica positiva (Objectiu Igualtat) relacionada amb la visibilització de les dones.
- c) Recerca activa de fonts femenines:** La consellera de Govern de la CCMA-3Cat recalca la importància de no pensar només en homes en buscar fonts, sinó buscar fonts femenines. A més, assenyala que la igualtat és un aspecte valorat en els continguts de la producció audiovisual aliena, i destaca la importància del Llibre d'Estil com a guia de bones pràctiques (consellera de Govern).
- d) Presència de dones en rols de responsabilitat:** La Cap de Servei Públic i la Defensora de l'Audiència de la CCMA-3Cat subratllen la importància de comptar amb dones en rols de responsabilitat, tant en la presentació com en la direcció de programes, per reflectir la diversitat de la societat. També destaquen la representació de les dones en l'esport com una bona pràctica (Cap de Servei Públic i Defensora de l'Audiència).

En conjunt, aquestes pràctiques demostren un esforç consensuat per fomentar la igualtat de gènere en els continguts dels mitjans de comunicació.

4.2 Pràctiques positives directores dels programes

Les entrevistes realitzades a les directores dels programes radiofònics i televisius amb perspectiva feminista d'ambdues corporacions indiquen un compromís

integral amb l'abast de l'equitat de gènere a través del periodisme, de construir narratives inclusives i utilitzar els mitjans com a eines poderoses per a la sensibilització i la promoció de la igualtat. En aquest sentit, les pràctiques positives respecte a igualtat de gènere que han identificat les entrevistades són les següents:

- a) **Diversificació de l'agenda i visibilització de la dona:** Es destaquen pràctiques positives com la visualització de la dona en diferents rols i la inclusió d'expertes en diversos temes. La diversificació de l'agenda temàtica, abordant tant temes amables com durs, reflecteix un compromís amb la igualtat de gènere (Objectiu Igualtat).
- b) **Transformació masculina i ruptura d'estereotips:** van insistir en la importància d'abordar la transformació masculina i el desafiament d'estereotips masculins (Objectiu Igualtat).
- c) **Compromís amb el tracte humà i la creació de relacions de confiança:** Es va ressaltar la importància de dedicar temps a les històries, tractar les persones amb respecte i no limitar-se a entrevistes ràpides. Això demostra un compromís amb el tracte humà i la construcció de relacions de confiança amb les protagonistes de les històries (Tolerancia Cero, 24:37).
- d) **Feminisme com a eina pedagògica:** Se subratlla el paper fonamental del feminisme com a eina pedagògica en el periodisme, contribuint a la sensibilització i conscienciació en moments d'intens qüestionament sobre temes d'igualtat (Tolerancia Cero, 4:03).
- e) **Ús de termes "Inclusius":** L'estratègia d'utilitzar termes més "inclusius" com a "perspectiva de gènere" en lloc de "feminisme" es presenta com una forma d'arribar a un públic més ampli i superar la por associada a la paraula "feminista" (Objectiu Igualtat, Les Dones i els Dies).
- f) **Crítica expressa dels estereotips de gènere:** Es va puntualitzar en els estereotips de gènere, advocant per superar les imposicions històriques que han afectat la divisió sexual del treball i les actituds. Visibilitzar dones fortes i empoderades es planteja com una estratègia per trencar amb aquests estereotips (Con ellas. Mujeres que cuentan).
- g) **Inclusió de temes quotidians i desafiament al discurs predominant:** La importància d'incloure temes quotidians i pràctiques periodístiques que

desafiïn el discurs predominant es destaca com una estratègia per trencar amb estereotips de gènere i donar veu a diverses experiències (Les Dones i els Dies).

Finalment, és important recalcar que les conclusions s'han d'entendre en el marc metodològic d'aquesta recerca, els resultats obtinguts no es poden extrapolar. Per a una major comprensió de les pràctiques positives cal un treball d'anàlisi profunda de les narratives amb una observació més dilatada en temps i forma. De fet, una de les limitacions de la investigació és el no haver analitzat per complet els episodis i analitzar una mostra molt més gran. Unes possibles línies de recerca són analitzar el rol de les presentadores, analitzar les narratives recurrents amb la visibilització de les dones.

5.Recomanacions basades en les pràctiques positives identificades

1. Institucionalització d'accions sobre igualtat:

- a) Enfortir les corporacions amb polítiques d'igualtat per als diferents nivells administratius.
- b) Cal assegurar que el pla d'igualtat sigui una guia activa per al treball diari. Fomentar el seu ús com a marc de referència i consulta constant per orientar les pràctiques en tots els nivells de l'organització.
- c) Revisió externa de continguts de producció aliena: Continuar i enfortir la revisió de continguts externs per garantir que compleixin amb els criteris d'igualtat. Això no només reforça el compromís intern, sinó que també influeix en la indústria audiovisual externa.

2. Expansió de bones pràctiques:

- a) Extensió de bones pràctiques: Explorar la possibilitat de replicar iniciatives similars als programes analitzats i expandir els continguts a altres programes i formats. Això contribuirà a diversificar encara més la cobertura i a consolidar el compromís amb la igualtat en tota la programació.
- b) Enfocament transversal de la igualtat: Promoure un enfocament transversal de la igualtat en tots els programes i serveis informatius. Establir pautes clares per incorporar perspectives de gènere de manera efectiva i constant en la producció de contingut.

3. Recerca activa de fonts femenines:

- a) Ampliació de la diversitat de fonts: No limitar-se a la recerca de fonts femenines, sinó ampliar-la per incloure diverses veus, com dones trans i no binàries. Això assegurarà una representació inclusiva de la diversitat de la societat.
- b) Formació contínua en igualtat: Proporcionar formació contínua al personal de les corporacions sobre la importància de la igualtat en la selecció de fonts. Cal assegurar que la formació sigui obligatòria per a tots els

membres de l'equip, contribuint així a una cultura organitzativa i a una institucionalització de la igualtat.

4. Presència de dones en rols de responsabilitat:

- a) Política activa d'equitat: Implementar polítiques actives que garanteixin la representació equitativa de dones en rols de responsabilitat. Establir metes i mètriques clares per avaluar i millorar la participació de dones en rols de lideratge.
- b) Foment de la representació en esports: Continuar destacant la presència de dones en l'esport com una bona pràctica. Explorar oportunitats per expandir la cobertura d'esports femenins i promoure l'equitat en la representació.

5. Temes per a l'igualtat:

- a) Visibilització de les dones en rols diversos: Enfortir la pràctica de visualitzar la dona en rols diversos. Això implica la inclusió d'expertes en diferents temes i la representació positiva de dones en contextos que desafien els estereotips tradicionals.
- b) Abordar la transformació masculina: Continuar abordant la transformació masculina i el seu rol en l'abast de la igualtat.
- c) Tractament de temes quotidians: Mantenir i expandir la inclusió de temes quotidians i desafiar el discurs predominant. Això contribuirà a trencar estereotips de gènere i donar veu a diverses experiències de vida.